

Odhad vplyvu obmedzenia ponuky bankových úverov na reálnu ekonomiku

Ján Beka

Národná banka Slovenska

Finančné sprostredkovanie (zjednodušene alokácia voľných zdrojov od sporiteľov do ostatných sektorov – dlžníkom) je veľmi dôležité z pohľadu fungovania ekonomiky. Na jednej strane podporuje rýchlejší rast ekonomiky, no na druhej strane v časoch bankových kríz, resp. finančných problémov, dokáže zosilniť negatívne efekty v reálnej ekonomike. Je preto dôležité odhadnúť veľkosť vplyvu sprísnenia úverových štandardov, ktoré môže vyústiť do zastavenia úverovania reálnej ekonomiky. Taká situácia sa vyskytla v čase finančnej krízy, keď sa výrazne spomalili úverové aktivity bánk v eurozóne a rovnako aj na Slovensku.

1 Gambetti, L. and Musso, A. (2012): „Loan Supply Shocks and the Business Cycle“, ECB WP 1469.

2 Gambetti, L. and Musso, A. (2014): „Loan Supply Shocks and the Business Cycle“, revised version of the ECB WP 1469, september 2012.

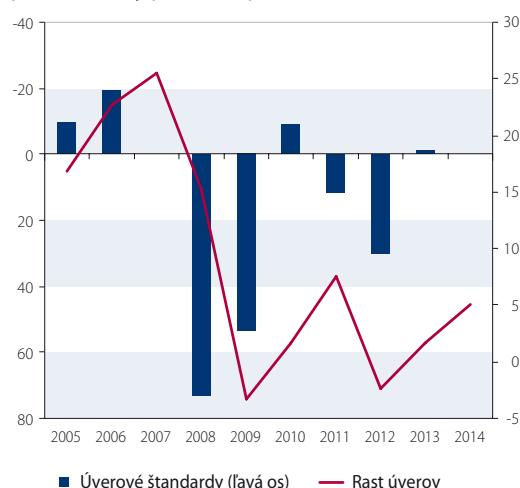
Z pohľadu určenia potrebných politík v časoch kríz je dôležité pokúsiť sa odlišiť vplyv ponuky a dopytu po úveroch. Menová politika si primárne vyžaduje kvantifikáciu vplyvu sprísnenia úverových štandardov na úverové toky a dopad do reálnej ekonomiky. Odhadnutí vplyv sprísnenia úverových štandardov v eurozóne vysvetľuje približne polovicu prepadu HDP v roku 2009.¹ Pre Slovensko bol tento efekt odhadnutý približne na 1,5 percentuálneho bodu v roku 2009. To znamená, že v prípade absencie tohto šoku by sa ekonomika neprepadla o 4,8 % v roku 2009, ale len o 3,3 %. Kumulatívne od roku 2009 sa odhaduje strata na ekonomickom raste približne 2,6 %.

ČO NAZNAČUJÚ ÚDAJE ZA SLOVENSKO?

Vývoj ekonomiky a úverovania je pevne previazaný a úverový cyklus mierne zaostáva za ekonomickým (graf 1). Faktory, ktoré ovplyvňujú úverovanie, sú spravidla zadané bankami vo

forme úverových štandardov. Vytvárajú rámec úverovej politiky banky, ktorý sa, samozrejme, s vývojom a očakávaniami mení. Banky v časoch prosperity zvyčajne uvoľňujú úverové štandardy a prevláda tendencia tolerovať aj vyššie riziko. Vtedy to pomáha ekonomike. Avšak v časoch neistoty (aj keď je stav bankového sektora dobrý) a zhoršovania vývoja ekonomiky banky reagujú sprísňovaním úverových štandardov, čo vedie k prehĺbeniu recesie. To, ako banky reagovali pri stanovovaní úverových štandardov v rôznych

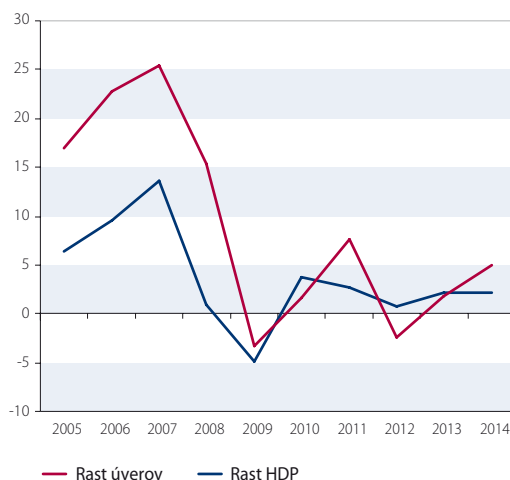
Graf 2 Medziročný rast úverov nefinančným spoločnostiam a úverové štandardy (v %, čistý percentuálny podiel odpovedí)

Zdroj: NBS.

Poznámka: Úverové štandardy pre nefinančné spoločnosti predstavujú čistý percentuálny podiel odpovedí bánk na otázku, ako sa zmenili vo vašej banke úverové štandardy za posledný polrok oproti predchádzajúcemu obdobiu, z dotazníka o vývoji na trhu ponuky a dopytu po úveroch v národnej metodike. Národná metodika je použitá z dôvodu dlhšieho časového radu. Časový rad je interpolovaný na štvrťročné údaje. V grafoch sú použité ročné priemery. Kladné hodnoty znamenajú sprísňovanie, záporné hodnoty uvoľnenie. Na ľavej osi sú inverzné hodnoty.

Graf 1 Medziročný rast HDP a úverov nefinančným spoločnostiam (v %)

Zdroj: ŠÚ SR, NBS.

fázach ekonomického cyklu, je možné pozorovať na grafe 2. V predkrízovom období voľnejšie úverové štandardy podporovali úverovanie reálnej ekonomiky a rast úverov dosahoval dvojciferné dynamiky. Počas krízy došlo k utiahnutiu úverových štandardov a rast úverov sa prepadol do záporných hodnôt, čo ešte zvýraznilo pokles ekonomiky. V posledných rokoch sa v dôsledku pretrvávajúcej neistoty, slabých vyhládok v reálnej ekonomike, dlhovej krízy a prijatých nových regulačných rámcov v bankovom sektore (Bazilej III) úverové štandardy ešte viac sprísňovali. Aj keď slovenský bankový sektor zotrval počas krízy v dobrej kondícii s dostatočným kapitálovým vankúšom, úverový trh bol poznačený nielen poklesom dopytu, ale aj sprísňovaním na strane ponuky.

PRÍSTUP PRE SLOVENSKO

Na identifikáciu šoku na strane ponuky úverov do vývoja úverov a do reálnej ekonomiky sa aplikoval prístup v Gambetti a Musso (2014)². Použil sa Bayesianov VAR model so znamienkovými reštrikciami. V modeli vystupuje sedem premenných, a to HDP, ceny (deflátor HDP), krátkodobé úrokové sadzby, úvery nefinančným spoločnostiam, úvery domácnostiam, úrokové sadzby z úverov nefinančným spoločnostiam a úrokové sadzby z úverov domácnostiam. Identifikovali sa štyri šoky (zvyšné tri šoky neboli identifikované): agregátny dopyt, agregátna ponuka, menová politika a reštrikcia na strane ponuky úverov.

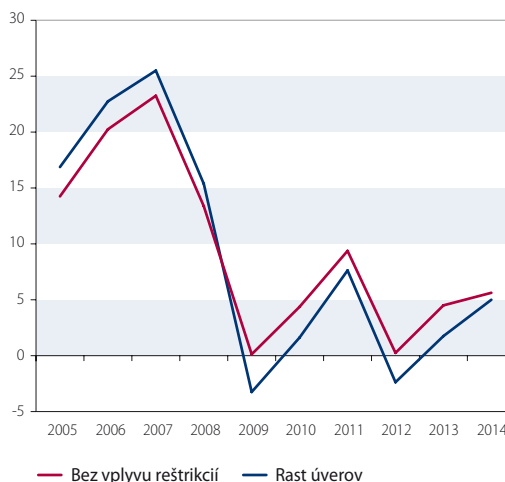
Model bol odhadnutý na štvrtročných dátach od roku 1998 do roku 2014. Znamienkové reštrikcie sa uplatnili na prvé obdobie v impulzných odozvách (*impulse response functions*). Impulzné odozvy šoku reštrikcie na strane ponuky úverov, ktorý je predmetom skúmania, sú v boxe. Vplyvom reštrikcie na strane ponuky úverov dochádza k poklesu úverovej aktivity (zníženie úverov nefinančných spoločností) sprevádzanej zvýšením klientskych sadzieb zá-

roveň s negatívnym vplyvom na reálnu ekonomiku a nižšiu infláciu.

VÝSLEDKY

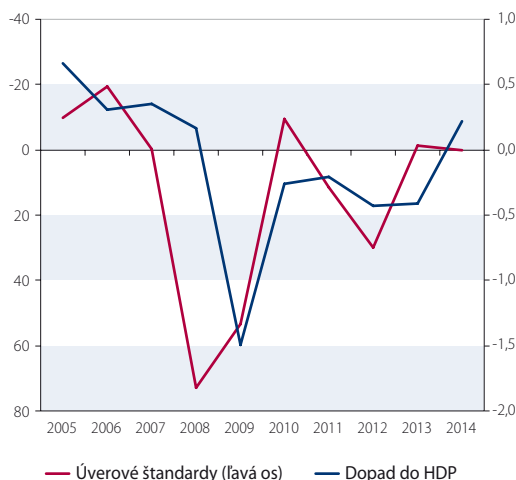
Ako naznačuje graf 3 a graf 4, vplyv sprísnenia úverových štandardov na vývoj úverov a reálnej ekonomiky je zjavný. Výraznejšie sa to, samozrejme, prejavuje vo vývoji úverov, ktoré by rástli (klesali, resp. by sa len spomalil rast) pomalšie. Dopad do reálnej ekonomiky je najvýraznejší práve v roku 2009, keď nastalo výrazné ochladenie ekonomiky a zvýšila sa neistota. Dopad na HDP bol odhadnutý v intervale -0,43 až 0,66 percentuálneho bodu s výnimkou roku 2009, keď odhad dosiahol 1,5 percentuálneho bodu. Ekonomika by teda pri absencii reštrikcií na úverovom trhu v roku 2009 poklesla menej ako v skutočnosti.

Graf 4 Vývoj úverov a odhad vplyvu sprísnenia úverových štandardov na úvery (v % a p. b.)

Zdroj: NBS.

Graf 5 Porovnanie odhadu dopadu na HDP a úverové štandardy pre nefinančné spoločnosti (v p. b.; čistý percentuálny podiel odpovedí)

Zdroj: NBS.

Poznámka: Inverzná ľavá znázorňuje čistý percentuálny podiel odpovedí.

Graf 3 Vývoj HDP a odhad vplyvu sprísnenia úverových štandardov na HDP (v % a p. b.)

Zdroj: NBS.

Aby sme si overili, či sú modelové výsledky intuitívne správne (*cross-check*), pozrieme sa, či odhad dopadu sprísnenia úverovania približne koreluje s vývojom úverových štandardov z dotazníka o vývoji ponuky a dopytu na trhu úverov, ktorý vypĺňajú banky. Ako dokumentuje graf 5, korelácia medzi nimi je významná a odhadnutý dopad na ekonomiku korešponduje s vývojom úverových štandardov. V niektorých obdobiach sa tento dopad mierne oneskoruje, čo však súvisí s VAR modelom, pri ktorom sa použilo oneskorenie o tri obdobia, tak ako sa empiricky potvrdilo.

ZÁVER

Modelovým prístupom sa kvantifikoval odhad vplyvu reštrikcií na strane ponuky úverov na reálnu ekonomiku v prípade slovenskej ekonomiky. V rokoch 2009 až 2013 dochádzalo k tlmiacemu efektu, od roku 2014 by však mali aj úverové podmienky začať postupne stimulovať hospodársky rast. Úverové reštrikcie zo strany bánk v pokrízovom období však boli sprevádzané klesajúcim dopytom zo strany podnikov, čo bolo dôsledkom celkovej ekonomickej situácie a prevládajúcej neistoty v podnikateľskom sektore.

Box

Impulzné odozvy šoku reštrikcie na strane ponuky úverov (tzv. loan supply shock)

